

SPRAWOZDANIE Z SESJI NAUKOWEJ „KOŚCIELNE ARCHIWA HISTORYCZNE W POLSCE”

W dniu 14 października 2010 r. w siedzibie Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie odbyła się sesja naukowa poświęcona problematyce kościelnych archiwów historycznych w Polsce. Została ona zorganizowana przez Stowarzyszenie Archiwistów Kościelnych (SAK). Wzięli w niej udział członkowie tego Stowarzyszenia, którzy na co dzień związani są z różnymi środowiskami naukowymi zarówno polskimi, jak i zagranicznymi. Była to już kolejna konferencja naukowa zorganizowana przez wspomniane Stowarzyszenie. Wzorem lat ubiegłych zaprezentowane referaty zostały utrzymane w jednolitej konwencji tematycznej. Materiały posesyjne następnie zostaną zamieszczane na łamach czasopisma „Archiwa Ecclesiastica”, będącego biuletynem SAK-u. Od 2003 r., a więc od momentu erygowania SAK-u, ukazały się już cztery numery tego periodyku, z których ostatnie trzy poświęcono odrębnym zagadnieniom archiwalnym (zespołowości, komputeryzacji i kancelariom). Warto dodać, iż w latach 2003 – 2007 prezesem SAK-u był ks. prof. dr hab. Jan Związek z archidiecezji częstochowskiej, i to on miał decydujący głos przy określaniu tematyki organizowanych w tym czasie konferencji naukowych, jak również czuwał nad wydawaniem drukiem kolejnych numerów biuletynu.

Program sesji naukowej obejmował 7 referatów, dotyczących działalności archiwów historycznych w Kościele polskim. Z przyczyn obiektywnych zostało zaprezentowanych tylko 6 wykładów, bowiem na konferencję nie dotarł ks. dr hab. Leszek Wilczyński z archidiecezji poznańskiej. Miał on przedłożyć zagadnienia na temat „Kształtowania się archiwów kościelnych”. Co ciekawe, nie przesłano nawet treści tego referatu do odczytania, chociaż program konferencji był dużo wcześniej ustalany. Spotkanie rozpoczęło się powitaniem wszystkich zebranych (18 osób) przez prezesa SAK-u ks. dr hab. Józefa Mareckiego. Następnie został odczytany list Asystenta Kościelnego SAK-u z ramienia Konferencji Episkopatu Polski bpa prof. dr hab. Jana Kopca z Opola, który zwrócił uwagę na znaczenie tego Stowarzyszenia dla Kościoła katolickiego w Polsce i zachęcał wszystkich członków do rzetelnej pracy naukowej w jego strukturach.

Z pierwszym wykładem naukowym wystąpiła dr hab. Maria Dębowska z Instytutu Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Podjęła ona refleksję nad „Tworzeniem się diecezjalnych archiwów historycznych w Polsce”. W fachowy sposób określiła jakie są zadania stawiane diecezjalnemu archiwum historycznemu jako instytucji naukowej, a następnie wykazała kolejne etapy powstawania tego typu archiwów. Periodyzacja ta objęła najpierw okres międzywojenny, później okres PRL-u i czasy po 1989 r. Lata II wojny światowej stanowiły zahamowanie wszystkich podejmowanych przedsięwzięć w tym względzie. Mało tego, w okresie tym kościelne materiały archiwalne były wywożone w głąb

Rzeszy przez władze niemieckie. Po wojnie dopiero odzyskiwano zagrabione zasoby archiwów. W cały proces naukowej organizacji archiwów diecezjalnych szczególnie wkład miał ks. Jan Kwolek z Przemyśla. Był on jednym z pierwszych inicjatorów tworzenia tego rodzaju archiwów historycznych w Polsce. W okresie międzywojennym archiwa takie powstały w Poznaniu (1925 r.), Przemyślu (1927 r.), Płocku (1928 r.), Łodzi (1937 r.) i Kielcach (1939 r.). Kolejne diecezjalne archiwa historyczne były już organizowane po 1945 r.

Referat pt. „Powstawanie zakonnych archiwów historycznych na ziemiach polskich” przedstawił ks. dr hab. Józef Marecki. Zwrócił w nim uwagę na istnienie dosłownie kilku archiwów zakonnych w Polsce spełniających wymogi stawiane archiwom historycznym. Wśród takich instytucji naukowych wymienił m.in. Archiwum OO. Paulinów na Jasnej Górze i Archiwum Benedyktynek w Staniątkach. Te pierwsze było już porządkowane od 1917 r. przez takich historyków jak: ks. Jan Fijałek, Stanisław Zachorowski i Kazimierz Kaczmarczyk. Jako ciekawostkę nadmienił on, że w prawodawstwie zakonnym nie ma dostatecznych wytycznych prowadzenia zakonnego archiwum historycznego, bowiem jest tylko mowa o tym, że powinno takowe być.

Kolejny wykład poświęcony „Przepisom prawnym dotyczącym archiwów historycznych w instytucjach kościelnych” zaprezentował ks. dr Mieczysław Różański z archidiecezji łódzkiej. Charakterystykę ustawodawstwa kościelnego pod tym kątem rozpoczął on od bardzo ogólnych wytycznych Kodeksu Prawa Kanonicznego, promulgowanego przez papieża Jana Pawła II konstytucją apostolską „*Sacrae disciplinae leges*” z dnia 25 stycznia 1983 r. Znacznie sprecyzowane już przepisy należy szukać w miejscowym prawie diecezjalnym (synody). Natomiast pod względem funkcjonowania takiego archiwum historycznego niezastąpioną rolę spełnia dobrze ułożony statut i regulamin.

Następne referaty zostały zgrupowane w blok tematyczny o nazwie: „Działalność archiwów historycznych w diecezjach polskich”. Na przykładach archiwów w Częstochowie, Poznaniu i Zielonej Górze ukazano funkcjonowanie tych instytucji naukowych. Wykład o działalności Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej zaprezentował ks. dr hab. Władysław Piotr Właźlak z archidiecezji częstochowskiej. Pokrótce przedstawił on dzieje archiwum, ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania się jego zasobu. Kolejny prelegent ks. Roman Dworacki zaprezentował działalność Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu, podkreślając, iż archiwum to zatrudnienia 10 pracowników naukowych i redaguje specjalny biuletyn pod nazwą „Archiwariusz”. Oprócz tego w archiwum tym organizowane są okolicznościowe sesje naukowe, na które bywają zapraszani goście z całej Polski i innych krajów Europy. Ostatni wykład przedstawił ks. dr Robert Kufel, który przybliżył funkcjonowanie Archiwum Diecezjalnego w Zielonej Górze. Ze wszystkich wspomnianych wyżej archiwów posiada ono najmłodszą metrykę, bowiem zostało erygowane dopiero 2003 r. Pomimo tak krótkiego czasu może już ono poszczycić się właściwą organizacją i działalnością, zgodnie z obowiązującymi zasadami archiwalnymi.

Całość sesji naukowej zamknęła ogólna dyskusja i krótkie podsumowanie przez prezesa SAK – u. Po raz kolejny utrzymane w jednej tematyce referaty wniosły wiele cennych uwag i rozwiązań do archiwistyki kościelnej. Tworzone w ten sposób ogólne wzorce i standardy archiwalne ujednolicają następnie działalność archiwów kościelnych w Polsce.

ks. Jacek Kapuściński